

FONS JOSEP ANSELM CLAVÉ (1824-1874)
FITXA DE DESCRIPCIÓ DEL FONS

1. Àrea d'identificació

1.1. Codi de referència

CAT CEDOC 3.1.

1.2. Nivell de descripció

Fons.

1.3. Títol

Fons Josep Anselm Clavé.

1.4. Data/es

1846-1963.

1.5. Volum i suport

4 capsos.

2. Àrea de context

2.1. Nom del/s productor/s

Josep Anselm Clavé.

2.2. Història del/s productor/s

Josep Anselm Clavé (Barcelona, 1824-1874), músic, poeta i polític fou el fundador de les societats corals. Inicià la seva carrera artística com a cantant, violinista i guitarrista en diversos cafès-teatres de Barcelona en el context de l'expansió del socialisme utòpic i el sorgiment de moviments polítics d'oposició a les monarquies absolutes.

Entre els anys 1845 i 1850 dirigí la societat musical L'Aurora, estudiantina integrada per una vintena de persones que donaven serenates per encàrrec. Aquest grup fou l'embrió de La Fraternitat, fundada el 1850, entitat d'una gran importància en ser la primera societat coral de Catalunya i de tot l'Estat espanyol. La creació d'aquest grup de cantaires va significar la introducció d'una pràctica musical completament nova, ja que fins aleshores la vida coral catalana estava reservada a l'àmbit litúrgic i al teatre líric.

Des del punt de vista polític i social, Clavé elaborà una projecte pedagògic revolucionari, ja que pretenia dignificar les condicions de vida de la classe obrera mitjançant la música. Creia que a través del cant allunyaria els treballadors dels mals costums de les tavernes i els apropiaria a un tipus de cultura més refinada, reservada fins aleshores a les classes benestants.

Clavé ofería els seus "balls corejats", sessions de cant ballable als jardins de la Nimfa, espai d'esbarjo popular, així com a diversos teatres de Barcelona. Per als seus concerts disposava d'una banda orquestra dirigida per Josep Maria Moliné.

El 1856, després dels aldarulls esdevinguts a la ciutat, Clavé fou detingut i deportat a les Illes Balears; un any més tard, però, hi tornà i refundà La Fraternitat amb el nom de Societat Coral Euterpe (1857), i en aquest mateix moment hostatjà els seus concerts als jardins d'Euterpe, i anys més tard als Camps Elisis, ambdós gestionats per ell mateix.

La consolidació del projecte va provocar una ràpida expansió mimètica de les societats corals per tot Catalunya, fins al punt que el 1860 es creà la Federació Euterpense de Cors de Clavé. Un any abans, en la mateixa línia, apareix el primer número de l'«Eco de Euterpe», publicació que durà fins entrat el segle XX, en la qual s'informava de la programació de la societat i de l'actualitat musical i cultural.

Pel que fa al Clavé compositor, en tenim inventariades unes 120 obres en un catàleg que ell mateix publicà el 1876. A partir de l'any 1854 trobem les primeres composicions en català: *La Font del Roure* i *Les nines del Ter*; a partir d'aquest moment emprarà ambdues llengües en les seves composicions. Les seves obres responen als esquemes de la música popular, tant des d'un punt melòdic com rítmic. Cultivà generes com l'americana, el vals, el rigodon, la pastorel·la, la jota i l'himne, entre molts d'altres. Hi destaquen com a obres més importants, *Les flors de maig* (1858), *Cap al tard* (1859), *Goigs i planys* (1873) i *Els xiquets de Valls* (1867).

En triomfar la Revolució de Setembre (1868), la política absorbí gairebé totes les seves activitats com a membre del Partit Republicà Democràtic Federal. Assumí diversos càrrecs, com el de president de la Diputació Provincial de Barcelona durant el regnat d'Amadeu I (1873) i el de governador civil de Castelló de la Plana i de Tarragona (1873-74). Es retirà de la vida pública després del cop d'Estat del general Pavía.

A la seva mort, es féu palesa l'empremta que el músic havia deixat en la població, ja que aviat es publicaren biografies i estudis sobre la seva obra, i s'alçaren monuments per tot el país com a record i homenatge.

2.3. Història arxivística

La documentació ingressà a l'antiga Biblioteca de l'Orfeó Català el 1916. Des d'aquesta data es van reunir altres documents sobre Clavé que quedaren unificats amb el fons segons un criteri temàtic. El tractat de composició *Música*, manuscrit per Josep Anselm Clavé, ingressà a la Biblioteca mitjançant la donació d'Antònia Maristany el 1950.

2.4. Dades sobre l'ingrés

Compra del fons a Àurea Rosa Clavé, filla del músic (acta notarial de la venda amb data de 23 de novembre de 1916).

L'any 1950 Antònia Maristany féu donació del tractat *Música* a la Biblioteca a petició de la mateixa Biblioteca de l'Orfeó Català.

3. Àrea de contingut i estructura

3.1. Abast i contingut

El fons conté principalment les partitures manuscrites de diverses obres de Josep Anselm Clavé. Hi predominen les obres per a veus, orquestra i banda, de gèneres com el vals, la polca, el xotis, el rigodon, l'americana, la dansa, caramelles, l'himne, etc. També hi trobem el llibret imprès d'una sarsuela. En la majoria de casos, l'obra inclou la partitura general i les

particel·les per a l'orquestra. S'hi ha conservat documentació textual, però amb un volum inferior. Destaca el tractat manuscrit Música, redactat el 1851 sobre els instruments de l'orquestra, de la banda musical i de les veus. En destaca el reglament de la Societat Coral Euterpe, primera societat coral de Catalunya i de tot l'Estat espanyol. Fruit de la gestió de l'espai recreatiu dels Camps Elisis, s'han conservat les escriptures d'arrendament de l'explotació del restaurant per a la temporada 1866-67 i documentació judicial sobre un plet per l'arrendament i l'explotació dels Camps Elisis. Aquests documents són singulars, ja que s'han conservat molt poques evidències de la gestió dels teatres a la fresca al passeig de Gràcia.

El fons inclou correspondència sobre l'activitat política de Clavé, així com certificats dels seus càrrecs públics. En la mateixa línia, s'hi troben títols en què el nomenen soci d'honor de diverses societats corals.

S'hi conserven, també, fotografies de la Societat Coral Euterpe i dels membres del Partit Republicà Democràtic Federal, així com retalls de premsa, postals i dibuixos, posteriors a la seva mort.

3.2. Sistema d'organització

De l'estudi de la documentació s'han pogut identificar sis grups de sèries:

- 1) Activitat musical.
- 2) Activitat política.
- 3) Activitat creativa i de lleure.
- 4) Relacions externes.
- 5) Activitat de representació i projecció pública.
- 6) Recursos d'informació.

4. Àrea de condicions d'accés i ús

4.1. Condicions d'accés

Lliure.

4.2. Condicions de reproducció

S'hi aplica la normativa general del Centre de Documentació.

4.3. Llengües i escriptures dels documents

Català i castellà.

4.4. Característiques físiques i requeriments tècnics

En general, els documents presenten un bon estat de conservació, excepte algunes partitures que tenen taques i estrips, però que no n'afecten la llegibilitat.

4.5. Instruments de descripció

Catàleg realitzat pel Centre de Documentació amb els elements de la NODAC adaptats, també, a la descripció de partitures. Finalitzat durant el mes de febrer de 2015.

5. Àrea de documentació relacionada

5.1. Documentació relacionada

Col·lecció de la publicació el «Eco de Euterpe», 3 volums.

5.2. Bibliografia

[Bibliografia sobre Josep Anselm Clavé al Centre de Documentació de l'Orfeó Català](#)

6. Àrea de control de la descripció

6.1. Autoria i data/es

Descripció realitzada per Helena Escobar Socias el 16 de febrer de 2015.

6.2. Regles o convencions

NODAC. Norma de Descripció Arxivística de Catalunya.

Per a la descripció de partitures:

GRASSOT i RADRESA, Marta. "Una aproximació a la descripció dels fons musicals a través de la NODAC. Una proposta de descripció a partir de l'experiència en el tractament dels fons musicals del Museu de la Mediterrània de Torroella de Montgrí". *Lligall. Revista Catalana d'Arxivística* (2008), núm. 28, p. 61-93.

6.3. Fonts

ALBET, Montserrat. "Un trabajo inedito de J. A. Clavé". A: *Estudios pro Arte*, núm. 1. (Barcelona, 1975).

AVIÑO A PÉREZ, Xosé. "El cant coral als segles XIX i XX". *Catalan Historical Review*, núm. 2 (Barcelona, 2009).

CASARES RODICIO, Emilio (coord.). *Diccionario de la música española e hispanoamericana*. Vol. 3. Madrid: Sociedad General de Autores y Editores, 1999-2002.

Quadre de classificació del Fons Josep Anselm Clavé

1. ACTIVITAT MUSICAL

- 1.1. Compositor
 - 1.1.1. Partitures manuscrites
 - 1.1.2. Llibrets impresos
 - 1.1.3 Tractat de composició
- 1.2. Director de la Societat Coral Euterpe
 - 1.2.1. Documents constitutius de la Societat Coral Euterpe
- 1.3. Gestió dels Camps Elisis
 - 1.3.1. Arrendaments
 - 1.3.2. Plets

2. ACTIVITAT POLÍTICA

- 2.1. Títols

3. ACTIVITAT CREATIVA I DE LLEURE

- 3.1. Poesia

4. RELACIONS EXTERNES

- 4.1. Correspondència
- 4.2. Títols de soci d'honor de diverses entitats

5. ACTIVITAT DE REPRESENTACIÓ I PROJECCIÓ PÚBLICA

- 5.1. Premsa
- 5.2. Fotografies, postals i dibuixos
- 5.3. Reconeixements i homenatges

6. RECURSOS D'INFORMACIÓ

- 6.1. Biblioteca
- 6.2. Hemeroteca